

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2012/13:58 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd samt två motioner som väckts med anledning av propositionen och två motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2012. I betänkandet finns även två yttranden, ett från justitieutskottet och ett från socialförsäkringsutskottet.

I propositionen föreslår regeringen att skollagen (2010:800) ändras så att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ha i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som de barn som är bosatta i landet. Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer ska inte medföra någon skolplikt för dessa barn. Inte heller ska kommunernas informationsskyldighet avseende förskoleklassen gälla föräldrar till barn som vistas i landet utan tillstånd. Rätten till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola för barn som vistas i landet utan tillstånd ska gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder. Regeringen gör bedömningen att det inte bör införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning när det gäller polisens arbete med verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut avseende barn som vistas i landet utan tillstånd.

Vidare föreslås i propositionen att vissa paragrafhänvisningar i skollagen (2010:800) samt i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska korrigeras.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag med de ändringar som utskottet föreslår i bilaga 3. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. Vid beredningen av ärendet har utskottet uppmärksammat att riksdagen behöver göra en mindre justering av teknisk art i det lagförslag som regeringen har lagt fram. Detta innebär dock inte någon förändring i sak i förhållande till regeringens förslag. Utskottet tillstyrker därmed delvis propositionen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

I betänkandet finns två reservationer (SD, V) och ett särskilt yttrande (S).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	6
Avslag på propositionen	6
Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd	8
Lagförslagen	17
Reservationer	19
1. Avslag på propositionen, punkt 1 (SD)	19
2. Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd, punkt 2 (V)	19
Särskilt yttrande	21
Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (S)	21
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Propositionen	22
Följdmotionerna	22
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	22
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	23
Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	23
Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	26
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	27
Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	27
<i>Bilaga 4</i>	
Justitieutskottets yttrande	28
<i>Bilaga 5</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen

Riksdagen avslår motion

2012/13:Ub7 av Björn Söder m.fl. (SD).

Reservation 1 (SD)

2. Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Sf204 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 4,

2012/13:Sf390 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 5 och

2012/13:Ub8 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1–3.

Reservation 2 (V)

3. Lagförslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800) med den ändringen att 28 kap. 15 § får den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3,

2. lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:58 punkt 2 och bifaller delvis proposition 2012/13:58 punkt 1.

Stockholm den 23 april 2013

På utbildningsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Jan Ericson (M), Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (FP), Jabar Amin (MP), Yvonne Andersson (KD), Carina Herrstedt (SD), Rossana Dinamarca (V), Michael Svensson (M), Adnan Dibrani (S) och Gulan Avci (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2012/13:58 Utbildning för barn som visas i landet utan tillstånd samt två motioner som väckts med anledning av propositionen och två motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2012.

Utskottet har berett justitieutskottet och socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och motionerna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Socialförsäkringsutskottet överlämnade ett yttrande (yttr. 2012/13:SfU4y) till utbildningsutskottet den 7 mars 2013. Justitieutskottet inkom med sitt yttrande (yttr. 2012/13:JuU5y) den 9 april 2013. Yttrandena refereras i betänkandet i de delar dessa har bäring på utbildningsutskottets överväganden men återges också i sin helhet i bilaga 4 respektive 5 i betänkandet.

Regeringens lagförslag finns i bilaga 2 och en redovisning av motionerna i bilaga 1.

I bilaga 3 återfinns utskottets lagförslag gällande ändring i regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Bakgrund

I mars 2006 gavs en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för att reglera en rätt till utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för barn och ungdomar som undanhåller sig verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut (dir. 2006:28). Utredningen överlämnade i maj 2007 betänkandet Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas (SOU 2007:34). I augusti 2009 gavs en särskild utredare i uppdrag att komplettera förslaget i betänkandet. Utredningen överlämnade i februari 2010 betänkandet Skolgång för alla barn (SOU 2010:5).

Regeringen beslutade den 25 oktober 2012 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslag avseende ändring i skollagen (2010:800) kap. 29. Lagförslaget har justerats enligt Lagrådets förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att skollagen (2010:800) ändras så att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer samt gymnasieskola och gymnasiesärskola som barn som är bosatta i landet. Rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer medför enligt förslaget inte skolplikt för sådana barn som vistas i landet utan tillstånd.

Vidare föreslås i propositionen att vissa paragrafhänvisningar i skollagen (2010:800) samt i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska korrigeras.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Utskottets överväganden

Avslag på propositionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att propositionen bör avslås.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ub7 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkar motionärerna avslag på propositionen. Motionärerna anför att det främst är av principiella och migrationspolitiska skäl som Sverigedemokraterna starkt motsätter sig den av regeringen föreslagna ändringen i skollagen, som innebär att barn som visats illegalt i Sverige får rätt till skolgång och fri skolskjuts. Enligt motionärerna innebär den föreslagna lagändringen uppenbara konflikter mellan olika myndigheter.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottet konstaterar att Sverige har en reglerad invandring och enligt socialförsäkringsutskottet är det viktigt att avvisnings- eller utvisningsbeslut faktiskt verkställs. Vidare anføres att det förhållandet att gömda och papperslösa barn ges rätt att gå i skolan inte kan anses minska möjligheterna att avvisa eller utvisa personer som uppehåller sig i landet utan tillstånd. En sådan rätt till utbildning skulle dock kunna utgöra ett incitament till att fler personer önskar vistas i landet utan tillstånd. Mot detta talar de båda utredningar som ligger till grund för propositionen. I yttrandet noteras regeringens bedömning att utbildning inom de föreslagna skolformerna kommer att få små eller inga konsekvenser för antalet personer som vistas i landet utan tillstånd. Socialförsäkringsutskottet finner inte anledning att ifrågasätta denna bedömning.

Med hänsyn till detta, och mot bakgrund av att Sverige är anslutet till FN:s barnkonvention, anser socialförsäkringsutskottet att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges rätt till utbildning enligt vad regeringen föreslår. Att föräldrarna väljer att hålla sig gömda får inte vara ett hinder för ett barns utveckling. Särskild hänsyn ska alltid tas till barnets bästa. Skolan ska i så stor utsträckning som möjligt vara en fredad plats som myndigheterna inte använder för att eftersöka personer som har ett avvisnings- eller utvisningsbeslut.

Utskottets ställningstagande

Utskottet önskar inledningsvis framhålla att det i Sverige finns en generell rätt till utbildning för alla barn, men denna rätt har hittills inte omfattat barn som vistas i landet utan tillstånd. Genom förslagen i den aktuella propositionen kan även dessa barn ges rätt till skolgång, och därigenom få stöd i sin utveckling då de befinner sig i en många gånger utsatt situation.

Utskottet konstaterar vidare att i Sverige tillämpas reglerad invandring. Det innebär att personer som lever och arbetar i landet ska ha tillstånd för detta. Om en person får ett avvisnings- eller utvisningsbeslut är det viktigt att detta beslut faktiskt verkställs. Att uppehålla sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd är i vissa fall straffbart enligt 20 kap. utlänningslagen (2005:716). I likhet med vad socialförsäkringsutskottet anför i sitt yttrande vill utbildningsutskottet framhålla att det förhållandet att gömda och papperslösa barn ges rätt att gå i skolan inte kan anses minska möjligheterna att avvisa eller utvisa personer som uppehåller sig i landet utan tillstånd. Dessutom kan det konstateras att valet att leva i Sverige utan tillstånd i de flesta fall görs av föräldrarna och att barnen har små möjligheter att påverka detta beslut. Utskottet noterar att rätten till skolgång kan innebära påtagliga fördelar för dessa barn och spela en väsentlig roll för deras hälsa och utveckling. Att barnet eller barnets föräldrar i vissa fall kan göra sig skyldiga till brott genom att vistas i landet utan tillstånd bör, menar utbildningsutskottet, med hänsyn till de påtagliga fördelar en rätt till utbildning medför för de berörda barnen inte hindra att barnen ges en sådan rätt.

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) artikel 28 har alla barn rätt till utbildning. Utskottet vill understryka att FN:s barnrättskommitté, som övervakar efterlevnaden av barnkonventionen, vid flera tillfällen har rekommenderat Sverige att ge även barn som vistas i landet utan tillstånd rätt till utbildning. Barnkonventionen omfattar personer upp till 18 års ålder, dvs. även en stor del av eleverna i gymnasieskolan. Sverige har ratificerat barnkonventionen och därmed är den folkrättsligt bindande. Däremot är konventionen inte direkt tillämplig som lag i Sverige. Som även framhålls i propositionen har riksdag och regering konstaterat att konventionen i allt väsentligt överensstämmer med nationell rätt och där så inte varit fallet har lagstiftningen ändrats.

I motionen nämns migrationspolitiska och ekonomiska effekter av förslagen i propositionen. Utbildningsutskottet finner ingen anledning att ifrågasätta regeringens bedömning att förslagen i propositionen får små eller inga konsekvenser för det antal personer som vistas i landet utan tillstånd. De två utredningar (SOU 2007:34, SOU 2010:5) som ligger till grund för propositionen har kommit fram till att det inte finns något säkerställt samband mellan en ökad rätt att ta del av sociala förmåner och antalet personer som vistas i landet utan tillstånd. Utbildningsutskottet önskar dessutom framhålla att de eventuella konsekvenser som kan uppstå ska vägas mot vikten av att de berörda barnen får tillgång till utbildning.

Utbildningsutskottet konstaterar att skolskjuts ibland är en förutsättning för att eleven ska kunna utnyttja sin rätt till skolgång. När det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd kan det finnas vissa praktiska problem som är förknippade med att använda skolskjuts, men dessa kan lösas inom ramen för existerande regelverk. Utbildningsutskottet noterar regeringens bedömning att det kan antas att endast en mindre andel av de här aktuella barnen i praktiken skulle använda sig av möjligheten till skolskjuts. Utbildningsutskottet instämmer i regeringens bedömning att barn som vistas i landet utan tillstånd bör ha rätt till skolskjuts och elevresor på samma villkor som barn som är bosatta i landet.

Liksom socialförsäkringsutskottet önskar utbildningsutskottet understryka att särskild hänsyn alltid ska tas till barnets bästa. Utbildningsutskottet anser att barn som vistas i landet utan tillstånd ska få rätt till utbildning enligt vad regeringen föreslår. Därmed avstyrker utskottet motion 2012/13:Ub7 (SD).

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att polislagen (1984:387) ska ändras, att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ha rätt till förskola, fritidshem och öppen förskola samt att barn som vistas i landet utan tillstånd inte ska undervisas i förberedelseklass.

Jämför reservation 2 (V).

Propositionen

I propositionen föreslås att skollagen (2010:800) ändras så att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som de barn som är bosatta i landet. Sverige har från olika FN-organ som övervakar efterlevnaden av konventioner om mänskliga rättigheter fått flera rekommendationer om att rätten till utbildning bör säkerställas för alla barn, bl.a. barn som vistas i landet utan tillstånd. Regeringen framhåller att en rätt till utbildning innebär att barn som vistas i landet utan tillstånd ges möjlighet att uppnå samma kunskapsnivå som jämnåriga barn. En sådan rätt kan också spela en väsentlig roll för deras hälsa och utveckling. Genom att barnen ges en rätt till utbildning får de bättre förutsättningar att utvecklas psykiskt, fysiskt och socialt. Barnen kan på så vis förbereda sig för vuxenlivet, oavsett var de kommer att leva i framtiden. Att barnen går i skolan innebär dessutom att de får en

kontinuerlig kontakt med vuxna personer utanför den egna familjen, som har möjlighet att upptäcka om barnen far illa och i så fall gripa in och vidta nödvändiga åtgärder.

Regeringen anser inte att rätten till utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd bör omfatta förskola och fritidshem. Att utöka rätten till utbildning för dessa barn innebär en avvägning mellan å ena sidan upprätthållandet av en reglerad invandring och å andra sidan barnets rätt till utbildning. Regeringen anser att en rimlig avvägning är att barnen ges rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer samt gymnasieskola och gymnasiesärskola, men inte tillgång till förskola och fritidshem. Därtill kommer att en tillgång till förskola och fritidshem skulle innebära flera praktiska svårigheter, t.ex. vad gäller administration av avgifter. Eftersom barnen inte ges rätt till förskola och fritidshem kommer de inte heller att omfattas av bestämmelserna om annan pedagogisk verksamhet i 25 kap. skollagen (2010:800), t.ex. pedagogisk omsorg och öppen förskola, eftersom sådan verksamhet erbjuds i stället för eller som komplement till förskola eller fritidshem.

Regeringen bedömer inte att det skulle innebära diskriminering enligt barnkonventionen att undanta de aktuella barnen från rätten till utbildning i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet. Den av regeringen tillsatta Barnkommittén konstaterade i sitt betänkande Barnets bästa i främsta rummet (SOU 1997:116) att staten har ett ansvar för att alla barn i landet får sina grundläggande behov tillgodosedda, men att det ändå kan sägas finnas en nedtrappning av ansvaret när det handlar om barn som vistas i landet illegalt. I propositionen redovisas att riksdagen anslöt sig till Barnkommitténs slutsatser (prop. 1997/98:182, bet. 1998/99:SoU6, rskr. 1998/99:171).

Regeringen konstaterar i propositionen att förslagen innebär att nästan alla barn som vistas i Sverige kommer att få rätt till utbildning. Endast barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år kommer att sakna rätt till utbildning. Dessa barn vistas lagligen i landet men är här under så kort tid att de inte ska folkbokföras. Eftersom dessa barn inte heller omfattas av 29 kap. 2 § andra stycket skollagen har de ingen rätt till utbildning. Det finns sannolikt mycket få barn i landet som vistas här lagligt och inte har rätt till utbildning. Endast ett fåtal av dessa kan dessutom förväntas utnyttja en rätt till utbildning. Eftersom rätten till utbildning nu föreslås utsträckas till att gälla barn som vistas i landet utan tillstånd anser regeringen dock att det är motiverat att överväga om även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år bör ges rätt till utbildning. En utökning av rätten till utbildning för dessa barn kräver dock ytterligare analys och regeringen avser därför att återkomma i frågan.

Enligt regeringens förslag ska rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer inte medföra någon skolplikt för barn som vistas i landet utan tillstånd. I propositionen anförs att en bestämmelse om

skolplikt för barn som vistas i landet utan tillstånd skulle vara mycket svår att upprätthålla. Skolplikt medför ett ansvar för vårdnadshavaren att se till att barnet fullgör sin skolplikt. Om vårdnadshavaren inte fullgör detta ansvar kan kommunen förelägga honom eller henne att göra det. Ett sådant beslut kan också förenas med vite. Kommunen är dessutom skyldig att se till att skolpliktiga barn inom kommunen fullgör skolplikten. Det förhållandet att barnen och deras familjer vistas i landet utan tillstånd och utan myndigheternas vetskap innebär att det skulle bli i det närmaste omöjligt att vidta sanktioner mot de vårdnadshavare som inte låter barnen gå i skolan.

Kommunerna ska, föreslår regeringen, inte vara skyldiga att kontakta föräldrar till barn som vistas i landet utan tillstånd för att informera om förskoleklassen och syftet med denna eller verka för att barnen deltar i förskoleklassen. I propositionen framhålls att det dock självfallet är viktigt att barn som vistas i landet utan tillstånd och deras föräldrar känner till att barnen har rätt till utbildning. Regeringen ser därför positivt på det informationsarbete som flera kommuner bedriver på sina webbplatser.

Regeringen föreslår att rätten till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola för barn som vistas i landet utan tillstånd ska gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder. I propositionen konstateras att gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara öppen för ungdomar som påbörjar sin utbildning senast det år de fyller 20 år. Asylsökande ungdomar har enligt 29 kap. 3 § skollagen dock endast rätt till utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan om de har påbörjat utbildningen före 18 års ålder. Regeringen har i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165 s. 592) gjort bedömningen att en sådan begränsning i rätten till utbildning är lämplig och att den är förenlig med barnkonventionen.

Vidare bedömer regeringen att rätten till utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd inte bör vara mer omfattande än den rätt som ges asylsökande barn och ungdomar. Därför föreslår regeringen att 18-årsgränsen även tillämpas för ungdomar som vistas i landet utan tillstånd. I övrigt ska samma regler för mottagande och antagning till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gälla som för ungdomar bosatta i landet.

Regeringen gör bedömningen att det inte bör införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning när det gäller polisens arbete med verkställighet av avvisnings- eller utvisningsbeslut avseende barn som vistas i landet utan tillstånd. I propositionen framhålls att för att barn som vistas i landet utan tillstånd och deras föräldrar i praktiken ska våga utnyttja rätten till utbildning, behöver de känna sig trygga med att polisen inte kommer att ingripa mot barnen i skolan. En god lärmiljö kräver också att barnen kan känna sig trygga i skolan.

Det finns ingenting som formellt hindrar polisen från att hämta barn som ska avvisas eller utvisas i skolor. Enligt 8 § polislagen (1984:387) ska emellertid en polisman som har i uppgift att verkställa en tjänsteupp-

gift ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Rikspolisstyrelsen har vidare lyft fram att polisen i sin verksamhet ska tillämpa såväl behovs-, proportionalitets- och hänsynsprincipen samt beakta barnets bästa enligt barnkonventionen.

Regeringen noterar att den reglering och praxis som finns när det gäller polisens arbete innebär en tydlig begränsning av polisens möjligheter att hämta barn i skolor. Regeringen noterar också att Rikspolisstyrelsen inom kort avser att besluta föreskrifter om arbetet med verkställighet av avvísings- och utvisningsbeslut.

Regeringen avser enligt propositionen att noga följa denna fråga. Om det visar sig att polisens arbete blir ett avgörande hinder för att barn som vistas i landet utan tillstånd ska få tillgång till utbildning, kommer regeringen att på nytt överväga om ytterligare reglering behöver införas.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub8 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 1 begär motionärerna att regeringen återkommer med förslag till ändringar i polislagen med innebörden att polisen inte ska få eftersöka barn som ska avvisas eller utvisas, varken i skolan eller förskolan eller på väg till eller från skolan eller förskolan. Vänsterpartiet menar att det annars finns en risk för att de berörda barnen och deras föräldrar inte vågar utnyttja rätten till utbildning. I yrkande 2 begärs att regeringen återkommer med förslag till ändringar i skollagen så att alla barn i landet omfattas av rätten till pedagogisk verksamhet i förskola, fritidshem och öppen förskola. I yrkande 3 begär motionärerna också att regeringen återkommer med förslag till ändringar i skollagen så att även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år omfattas av rätten till utbildning.

I kommittémotion 2012/13:Sf204 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 4 begär motionärerna att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag på hur barn till föräldrar som vistas i landet utan tillstånd ska kunna gå i skolan på samma villkor som andra barn.

I motion 2012/13:Sf390 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 5 föreslår motionären att alla barn ska erbjudas möjlighet att delta i svenskundervisning och att gå i ordinarie skolklasser, och inte i s.k. asylklasser.

Justitieutskottets yttrande

Justitieutskottet ställer sig i sitt yttrande positivt till att barn som vistas i landet utan tillstånd nu får möjlighet att gå i skolan. Att föräldrarna väljer att hålla sig gömda får inte vara ett hinder för ett barns utveckling. Särskild hänsyn ska alltid tas till barnets bästa. Skolan ska i så stor utsträckning som möjligt vara en fredad plats som myndigheterna inte använder för att eftersöka personer som omfattas av ett avvísings- eller utvisningsbeslut.

Justitieutskottet konstaterar att det inte finns något uttryckligt förbud mot att hämta ett barn i skolan för att verkställa t.ex. ett avvisningsbeslut. I praktiken är emellertid polisens möjlighet att göra detta starkt begränsad, framför allt på grund av de grundläggande principerna om proportionalitet och hänsyn. Dessutom noterar justitieutskottet att det sannolikt inom kort – förhoppningsvis redan när de aktuella ändringarna i skollagen träder i kraft – kommer att finnas ett allmänt råd från Rikspolisstyrelsen om att polisen ska undvika att hämta barn i skolan.

Justitieutskottet instämmer därmed i regeringens bedömning att det inte nu behöver införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning om polisens arbete med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut när det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottet konstaterar att utbildning i förskola och fritidshem m.m. delvis motiveras av att föräldrarna ska ha möjlighet att arbeta, vilket de föräldrar till barn som vistas i landet utan tillstånd inte har rätt till. Enligt socialförsäkringsutskottet har, ur utbildningssynpunkt, dessutom inte heller de skäl som talar för att barnen ska delta i dessa verksamheter samma tyngd som när det gäller t.ex. förskoleklass, grundskola och gymnasieskola. Vidare anför socialförsäkringsutskottet att om barn utan tillstånd att vistas i landet deltog i förskola och fritidshem skulle det kunna innebära vissa praktiska svårigheter, bl.a. vad gäller administration av avgifter. Sammantaget finns det, enligt socialförsäkringsutskottet, inte tillräckliga skäl att införa en rätt för aktuella barn att delta i förskola och fritidshem eller motsvarande pedagogisk verksamhet.

Socialförsäkringsutskottet anser att det är angeläget att frågan om tillgång till utbildning för barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år får en lösning. Regeringens beredning av denna fråga bör avvaktas.

Utskottets ställningstagande

Motionerna

Ändringar i polislagen

Utbildningsutskottet anser att en god skolmiljö som främjar lärande kräver att barnen kan känna sig trygga i skolan. För att barn som vistas i landet utan tillstånd och deras föräldrar i praktiken ska våga utnyttja rätten till utbildning behöver de känna sig trygga med att polisen inte kommer att ingripa mot barnen i skolan. Skolan ska i så stor utsträckning som möjligt ska vara en fredad plats som myndigheterna inte använder för att eftersöka personer som omfattas av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut.

Justitiekontrollkommittén konstaterar i sitt yttrande att det i svensk lagstiftning inte förekommer särskilda s.k. frizoner, dvs. områden där polisen inte får ingripa i syfte att verkställa lagligt fattade beslut. Utbildningsutskottet noterar att det inte finns något uttryckligt förbud mot att hämta ett barn i skolan för att t.ex. verkställa ett avvisningsbeslut. Däremot är polisens möjlighet att göra detta i praktiken starkt begränsad, framför allt på grund av de grundläggande principerna om proportionalitet och hänsyn. Dessa principer gör sig särskilt starkt gällande vid ingripanden mot barn.

I justitiekontrollkommitténs yttrande refereras att det i Rikspolisstyrelsens författningssamling RPSFS 2005:3 (FAP 638-1) finns regler och allmänna råd som styr polisens arbete med verkställighet av beslut om avvisning och utvisning som sker med flygplan. I denna författning sägs inte någonting om hämtning i skolor eller förskolor för att verkställa avvisnings- och utvisningsbeslut. Utbildningsutskottet noterar justitiekontrollkommitténs uppgifter från Rikskriminalpolisen (centrala gränskontrollenheten) om att man för närvarande arbetar med att revidera den aktuella författningen. Preliminärt kommer revideringen att vara klar till den 1 juli 2013 (dvs. när de aktuella ändringarna i skollagen avses träda i kraft) och därefter kommer författningen sannolikt att innehålla ett allmänt råd till polismyndigheterna att undvika att hämta barn i skolan.

Mot denna bakgrund instämmer utbildningsutskottet i regeringens bedömning att det inte nu behöver införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning om polisens arbete med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut när det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd.

Utbildningsutskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen kommer att följa frågan noga och förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen eller vidtar andra åtgärder i saken om det skulle visa sig nödvändigt. Polisens arbete får inte hindra de berörda barnens tillgång till utbildning. Alla barn har rätt att känna sig trygga i skolan.

Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 1.

Rätt till förskola, fritidshem och öppen förskola

I ett motionsyrkande framförs att alla barn i landet bör omfattas av rätten till förskola, fritidshem och öppen förskola. Utbildningsutskottet menar att när det gäller dessa typer av pedagogisk verksamhet får en avvägning göras mellan å ena sidan upprätthållandet av en reglerad invandring och å andra sidan barns rätt till utbildning. I detta betänkande behandlas förslag gällande rätten till utbildning i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer samt gymnasieskola och gymnasiesärskola för barn som vistas i landet utan tillstånd. Enligt utbildningsutskottet är det en rimlig avvägning att dessa barn får rätt till en sådan utbildning, men inte får tillgång till förskola, fritidshem och öppen förskola. Utbildningsutskottet noterar även socialförsäkringsutskottets påpekande att utbildning i förskola och fritidshem m.m. delvis motiveras av att föräldrarna ska ha möjlighet att arbeta, vilket föräldrar till barn som vistas i landet utan tillstånd inte har

rätt till. I tillägg till dessa principiella överväganden noterar utbildningsutskottet även regeringens bedömning att tillgång till förskola och fritidshem för barn som vistas i landet utan tillstånd skulle innebära flera praktiska svårigheter, t.ex. vad gäller administration av avgifter. Utbildningsutskottet ser det även som osannolikt att familjer som vistas i landet utan tillstånd skulle välja att skicka små barn till förskola. Utbildningsutskottet anser därför inte att rätten till utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd bör omfatta förskola och fritidshem. Som en följd av att barnen inte ges rätt till förskola och fritidshem kommer de inte heller att omfattas av bestämmelserna om annan pedagogisk verksamhet i 25 kap. skollagen, t.ex. pedagogisk omsorg och öppen förskola, eftersom sådan verksamhet erbjuds i stället för eller som komplement till förskola eller fritidshem. Därmed avstyrks motion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 2.

Rätt till utbildning för barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd

Utbildningsutskottet konstaterar att de förslag som framförs i propositionen och som utskottet ställer sig bakom innebär att nästan alla barn som vistas i Sverige kommer att få rätt till utbildning. Bestämmelserna i 29 kap. 2 § andra stycket skollagen (2010:800) innebär redan i den nuvarande lydelsen att det sannolikt finns mycket få barn som vistas lagligt här i landet som inte har rätt till utbildning. Med de förslagna ändringarna i skollagen gällande barn som vistas i landet utan tillstånd skulle endast barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år sakna rätt till utbildning. Dessa barn vistas lagligen i landet men är här under så kort tid att de inte ska folkbokföras. Eftersom de inte heller omfattas av 29 kap. 2 § andra stycket skollagen har de ingen rätt till utbildning. I likhet med socialförsäkringsutskottet anser utbildningsutskottet att detta är angeläget och utgår från att frågan om tillgång till utbildning för barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år får en lösning. I propositionen framförs att detta kräver ytterligare analys och att regeringen avser att återkomma i frågan. Utbildningsutskottet anser att regeringens beredning bör avvaktas och avstyrker därmed motion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 3.

Behovet av förberedelseklass

Utskottet konstaterar att ungdomar som vistas i landet utan tillstånd i de flesta fall kan antas sakna tillräckliga kunskaper i svenska för att vara behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. I sådana fall ska de, enligt propositionen, erbjudas plats på språkintrödningsprogram, som är ett introduktionsprogram i gymnasieskolan. Om eleven har tillräckliga kunskaper i svenska men av någon annan anledning är obehörig till ett nationellt program, ska erbjudandet i stället avse utbildning inom ett annat introduktionsprogram. Utskottet anser att det är angeläget att dessa elever tas emot i ett lämpligt program så snart som möjligt.

Utskottet delar regeringens bedömning att det inte är nödvändigt att särskilt reglera att undervisning för barn som vistas i landet utan tillstånd ska bedrivas med hänsyn till barnets behov och förutsättningar.

Av 6 kap. 7 § gymnasieförordningen (2010:2039) framgår att huvudmannen i god tid inför mottagandet av en elev till språkintrödnings ska göra en bedömning av elevens språkkunskaper. Huvudmannen ska fortlöpande bedöma elevens kunskapsutveckling i övriga ämnen för att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning.

I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16) anförs att en kartläggning av vilka kunskaper en nyanländ elev har när han eller hon anländer till den svenska skolan är avgörande för att skolan ska kunna ge eleven det individanpassade stöd som behövs. Riksdagen har sedermera beslutat att 18,5 miljoner kronor avsätts för 2013 för att ta fram och sprida kartlägnings- och uppföljningsmaterial. Enligt budgetpropositionen beräknar regeringen att sammanlagt 65 miljoner kronor avsätts under perioden 2013–2016 för detta ändamål (bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113).

Utskottet noterar att regeringen den 21 februari 2013 uppdragit åt Skolverket att utveckla och sprida information om ett särskilt kartlägningsmaterial som stöder arbetet med att kartlägga de kunskaper som en nyanländ elev har när han eller hon kommer till den svenska skolan (Uppdrag att genomföra integrationsinsatser inom skolväsendet, U2013/1101/S).

Departementspromemorian Utbildning för nyanlända elever (Ds 2013:6) överlämnades till regeringen den 12 februari 2013. I promemorian lämnas förslag om att förberedelseklasser får inrättas om huvudmannen anser att detta gynnar de nyanlända elevernas möjlighet att så snart som möjligt kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. Syftet med dessa förberedelseklasser ska vara att öka elevernas möjlighet att nå kunskapskraven. Vidare föreslås i promemorian att en elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper för att kunna delta i den ordinarie undervisningen i det aktuella ämnet. Tydliga tidsgränser föreslås för hur länge elever får undervisas i förberedelseklass, och undervisningen föreslås äga rum i så nära anslutning till annan undervisning som möjligt. Utskottet har inhämtat att promemorian är under beredning i Regeringskansliet.

Utskottet anser att beredningen av promemorian bör avvaktas. Med det anförda avstyrks motion 2012/13:Sf390 (M) yrkande 5.

Förslag om rätt till utbildning

Utskottet kan konstatera att de förslag om rätt till skolgång för barn till föräldrar som vistas i landet utan tillstånd som framförs i motion 2012/13:Sf204 (V) yrkande 4 ligger i linje med de förslag som framförs i propositionen, varför motion 2012/13:Sf204 (V) yrkande 4 avstyrks.

Övriga förslag i propositionen

I propositionen föreslås att rätten till utbildning inom grundskolan och motsvarande skolformer inte ska medföra någon skolplikt för barn som vistas i landet utan tillstånd. Utskottet kan konstatera att en bestämmelse om skolplikt, som alltså medför ett ansvar för vårdnadshavaren, skulle vara mycket svår att upprätthålla för barn som vistas i landet utan tillstånd. Dessa barn och deras familjer vistas i landet utan tillstånd och utan myndigheternas vetskap, vilket innebär att det skulle bli i det närmaste omöjligt att vidta sanktioner mot de vårdnadshavare som inte låter barnen gå i skolan. Utskottet delar regeringens bedömning att det inte är praktiskt möjligt eller önskvärt att ålägga kommunerna att söka upp sådana familjer som vistas i landet utan tillstånd och som många gånger lever gömda, för att se till att en skolplikt upprätthålls.

I propositionen föreslås också att kommunerna inte ska vara skyldiga att kontakta föräldrar till barn som vistas i landet utan tillstånd för att informera om förskoleklassen och syftet med denna eller verka för att barnen deltar i förskoleklassen. I parallell till vad som anförs om skolplikten menar utskottet att det inte heller är rimligt att ålägga kommunerna att aktivt söka upp barn och ungdomar som vistas i landet utan tillstånd för att delge sådan information om förskoleklassen. Utskottet anser att det är viktigt att barn som vistas i landet utan tillstånd och deras föräldrar känner till att barnen har rätt till utbildning, och ser därför positivt på den allmänna information som flera kommuner tillhandahåller, exempelvis via sina webbplatser. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen avser att ge Skolverket i uppdrag att dels följa upp reformen med skolgång för barn som vistas i landet utan tillstånd, dels informera skolhuvudmän och andra intressenter, såsom föräldrar och frivilliggrupper, om reformen.

I propositionen framförs även förslag om att rätten till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola för barn som vistas i landet utan tillstånd ska gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder. Utskottet kan konstatera att asylsökande ungdomar endast har rätt till utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan om de har påbörjat utbildningen före 18 års ålder. Det kan anses rimligt att rätten till utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd inte bör vara mer omfattande än den rätt som ges asylsökande barn och ungdomar. Därför ansluter sig utskottet till regeringens förslag att 18-årsgränsen tillämpas även för ungdomar som vistas i landet utan tillstånd. I övrigt ska samma regler för mottagande och antagning till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan gälla som för ungdomar bosatta i landet.

Lagförslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag som innebär att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ha i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som de barn som är bosatta i landet. Utskottet föreslår en mindre justering av teknisk art i regeringens lagförslag.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) med den ändringen att 28 kap. 15 § får den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Propositionen

I propositionen lämnas förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800). Förslagen innebär att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som de barn som är bosatta i landet. Dessutom lämnas förslag som innebär att felaktiga paragrafhänvisningar korrigeras i 28 kap. 8 och 15 §§ skollagen (2010:800).

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013. För bestämmelserna i 28 kap. 8 och 15 §§ föreslås att dessa paragrafer i sina nya lydelse tillämpas för tid från och med den 1 juli 2011.

I propositionen lämnas även förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av i skollagen (2010:800). Regeringen föreslår att en felaktig paragrafhänvisning ska korrigeras i 28 § nämnda lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013, men tillämpas för tid från och med den 1 juli 2011.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker att skollagen ändras så att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola som de barn som är bosatta i landet.

Utskottet har under ärendets beredning uppmärksammat att riksdagen behöver göra en mindre justering av teknisk art i regeringens lagförslag. I regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) har 28 kap. 15 § andra stycket av förbiseende utelämnats. Detta stycke, som består av endast en mening, finns alltså med i den nuvarande lydelsen av lagen och ska vara oförändrat. I utskottets lagförslag i bilaga 3 återfinns det andra stycket i enlighet med den nuvarande lydelsen av lagen. Av vad som sagts

framgår att detta förslag inte innebär någon förändring i sak i förhållande till regeringens förslag. I regeringens förslag har en paragrafhänvisning ändrats. Utskottets förslag ansluter till regeringens förslag i den delen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) med den ändringen att 28 kap. 15 § får den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2012:801) om införande av skollagen (2010:800).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen, punkt 1 (SD)

av Carina Herrstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Ub7 av Björn Söder m.fl. (SD).

Ställningstagande

Rätt till skolundervisning ska inte ges till människor som vistas illegalt i Sverige, vilket är förenat med straffansvar. Sverige är redan i dag det europeiska land som har de mest generösa reglerna vad gäller asyl och uppehållstillstånd. På lite längre sikt medför det nu aktuella förslaget att antalet personer som vistas i landet utan tillstånd kommer att öka. Förslaget innehåller även en inbyggd konflikt mellan olika myndigheter genom att en myndighet ska ge rätt till skattefinansierad skolutbildning till samma barn som en annan myndighet har till uppgift att förpassa ut ur landet. Detta riskerar att på sikt urholka tilltron till rättssystemet och migrationspolitiken. Jag yrkar avslag på regeringens proposition om rätt till undervisning för barn som visats illegalt i Sverige.

2. Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd, punkt 2 (V)

av Rossana Dinamarca (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:Sf204 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 4 och 2012/13:Ub8 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 1–3 och avslår motion 2012/13:Sf390 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Regeringen har nu till riksdagen överlämnat sitt förslag om utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd. Rätten till utbildning kan dock endast förverkligas fullt ut om barnen och deras familjer känner att det är tryggt att delta i verksamheten. Till skillnad från utskottsmajoriteten ser jag en risk för att de berörda barnen och deras föräldrar inte kommer att våga utnyttja rätten till utbildning på grund av rädsla för ett polisingripande. Nuvarande reglering och praxis på området är enligt min mening inte tillräcklig för att de berörda barnen ska kunna känna sig trygga i skolan.

Vidare anser jag att även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år bör ha rätt till utbildning. Det finns inget behov av ytterligare analys av denna fråga. Alla barn i landet bör också omfattas av rätten till pedagogisk verksamhet i förskola, fritidshem och öppen förskola.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i skollagen (2010:800) i enlighet med vad som här anförs.

Regeringen bör även återkomma till riksdagen med förslag om en ändring i polislagen (1984:387) med innebörden att polisen inte ska få eftersöka barn som ska avvisas eller utvisas, varken i skolan eller förskolan eller på väg till eller från skolan eller förskolan.

Särskilt yttrande

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (S)

Ibrahim Baylan (S), Louise Malmström (S), Thomas Strand (S), Håkan Bergman (S), Gunilla Svantorp (S) och Adnan Dibrani (S) anför:

Liksom utskottsmajoriteten välkomnar vi regeringens förslag om rätt till utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd. I likhet med utskottsmajoriteten utgår vi från att frågan om tillgång till utbildning för barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år får en lösning. Vi bedömer att en analys av denna fråga inte behöver bli särskilt tidskrävande, och ser fram emot att regeringen snarast återkommer med förslag om att även dessa barn ges rätt till skolutbildning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:58 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd :

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2012/13:Ub7 av Björn Söder m.fl. (SD):

Riksdagen avslår regeringens förslag i proposition 2012/13:58.

2012/13:Ub8 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändringar i polislagen i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändringar i skollagen så att alla barn i landet omfattas av rätten till pedagogisk verksamhet i förskola, fritidshem och öppen förskola.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändringar i skollagen så att även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år omfattas av rätten till utbildning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Sf204 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

4. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag på hur barn till papperslösa ska kunna gå i skolan på samma villkor som andra barn.

2012/13:Sf390 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om undervisning för barn.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Häri genom föreskrivs att 28 kap. 8 och 15 §§ samt 29 kap. 2–4 §§ skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

8 §

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §, eller	
2. kostnadsfria resor enligt 13 kap. 16 § första stycket.	2. kostnadsfria resor enligt 13 kap. 23 § första stycket.

15 §

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 7 kap. 7 §,	
2. åtgärder enligt 13 kap. 16 §	2. åtgärder enligt 13 kap. 23 §
andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller	andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
3. rätt till utbildning för någon som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 3.	

29 kap.

2 §

Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första eller tredje stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,	
2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),	
3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, eller	3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer,

4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3.

4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3, eller

5. vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning.

Har ett beslut om avvisning eller utvisning meddelats mot någon som avses i andra stycket 1 ska denne fortfarande anses vara bosatt i Sverige på den grunden till dess att han eller hon lämnar landet. Om den som avvisats eller utvisats håller sig undan så att beslutet inte kan verkställas ska personen dock anses som bosatt i Sverige på den grund som anges i andra stycket 5.

Begränsningar i rätten till utbildning för dem som avses i andra stycket följer av 3 §.

3 §

De personer som avses i 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna eller utbildning i svenska för invandrare.

De personer som avses i 2 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 5 har endast rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola och, om de påbörjar utbildningen innan de fyllt 18 år, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

4 §

En person som avses i 2 § andra stycket 1 ska anses som bosatt i Sverige även om ett beslut om avvisning eller utvisning har meddelats. Detta gäller fram till dess att personen lämnar Sverige under förutsättning att han eller hon inte håller sig undan så att ett sådant

Bestämmelsen i 9 kap. 4 § andra stycket gäller inte i fråga om vårdnadshavare för barn som avses i 2 § andra stycket 5.

beslut inte kan verkställas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
 2. Bestämmelserna i 28 kap. 8 och 15 §§ i sina nya lydelse tillämpas för tid från och med den 1 juli 2011.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 28 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

Ett beslut att ge en internatskola ställning som riksinternatskola enligt 10 kap. 1 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut enligt 29 kap. 14 § i den nya skollagen. En enskild som bedriver utbildning vid en riksinternatskola ska därvid anses godkänd som huvudman för den eller de skolformer som anordnas vid riksinternatskolan.

Ett beslut att ge en internatskola ställning som riksinternatskola enligt 10 kap. 1 § i 1985 års skollag ska, om det gäller vid utgången av juni 2011, fortsätta att gälla som ett beslut enligt 29 kap. 15 § i den nya skollagen. En enskild som bedriver utbildning vid en riksinternatskola ska därvid anses godkänd som huvudman för den eller de skolformer som anordnas vid riksinternatskolan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013 men tillämpas för tid från och med den 1 juli 2011.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

*Regeringens förslag**Utskottets förslag***28 kap.**

15 §

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 7 kap. 7 §,
2. åtgärder enligt 13 kap. 23 § andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
3. rätt till utbildning för någon som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

BILAGA 4

Justitieutskottets yttrande
2012/13:JuU5y

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 21 mars 2013 att ge justitieutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2012/13:58 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd och motioner i ärendet, i de delar dessa berör justitieutskottets beredningsområde.

Justitieutskottet yttrar sig över kommittémotion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 1, där motionärerna begär att polislagen ändras så att polisen inte får hämta avvisade och utvisade barn i skolan. Förslaget står mot regeringens bedömning att det inte nu behöver införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning om polisens arbete med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut när det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd. Justitieutskottet instämmer i regeringens bedömning och föreslår därför att utbildningsutskottet avstyrker motionsyrkandet.

I yttrandet finns en avvikande mening (V) och ett särskilt yttrande (SD).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Grundläggande principer för polisingripanden

De allmänna principerna för polisingripanden framgår av 8 § polislagen (1984:387). Där anges att en polis som ska verkställa en tjänsteuppgift ska ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Om tvång måste tillgripas ska det ske endast i den form och den utsträckning som behövs för att uppnå det avsedda resultatet.

De principer som har lagts fram i 8 § polislagen brukar benämnas behovs- och proportionalitetsprinciperna. Dessa principer är grundläggande för polisens arbete. Behovsprincipen innebär att ett polisingripande får ske endast då det är nödvändigt för att avvärja eller undanröja den aktuella faran eller störningen. Proportionalitetsprincipen innebär att de skador och olägenheter som ingripandet kan medföra för ett motstående intresse inte får stå i missförhållande till syftet med själva ingripandet.

Särskilt om polisingripanden som gäller barn

Förutom behovs- och proportionalitetsprinciperna styrs arbetet vid polisingripanden av den s.k. hänsynsprincipen, vilken gör sig särskilt starkt gällande när det är fråga om ingripanden mot barn. Principen kommer bl.a. till uttryck i 17 § förundersökningskungörelsen (1947:948), där det stadgas att förhör med den som är under 18 år ska planeras och verkställas så att det inte uppkommer fara för att den som förhörs tar skada samt att det noga bör tillses att uppmärksamhet inte väcks kring förhöret.

Av intresse i detta sammanhang är vidare vissa uttalanden om hämtning av barn under 15 år i förarbetena till lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. I propositionen framhålls att hämtning av barn bör ske med hänsynstagande till barnets ålder och mognad och således med stor restriktivitet (prop. 1983/84:187 s. 22). Vidare uttalas att hämtning till förhör bör undvikas så långt möjligt. Om en sådan åtgärd måste vidtas är det viktigt att det sker på ett diskret sätt och med all den hänsyn som förhållandena kräver. En hämtning bör endast i undantagsfall utföras av uniformerad polis eller på något ställe där uppmärksamhet kan väckas. Det sägs vara av särskild vikt att varken hämtning eller förhör sker i skolan, annat än när det finns mycket speciella skäl.

Justitieombudsmannen (JO) har vid flera tillfällen uttalat kritik mot att barn hämtats av polis i skolan. I 1996/97:JO1 s. 86 (dnr 202-1995) redogjorde JO för ett fall då en 15-årig elev hämtades i skolan av uniformerad polispersonal för att förhöras. JO hänvisade till de angivna förarbetsuttalandena om hämtning av barn under 15 år och anförde att dessa uttalanden bör vara vägledande också när det är fråga om att hämta någon som är

mellan 15 och 18 år till förhör. JO har därefter vid flera tillfällen understrukt att varken hämtning eller förhör bör ske i en skola annat än när mycket speciella skäl föreligger. Som exempel kan nämnas 2001/02:JO1 s. 51 (dnr 3556-1998) där JO kritiserade en polismyndighet som bl.a. hade beslutat om hämtning av åtta barn i åldern 12–14 år i barnens respektive skolor. Barnen var inte misstänkta för brott, utan skulle förhöras upplysningsvis. Se även 2007/08:JO1 s. 149 (dnr 3493-2005).

Dessutom gäller enligt artikel 3.1 i FN:s konvention om barnets rättigheter att barnets bästa ska komma i första rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Enligt huvudregeln, som är tillämplig för Sveriges del, avses i konventionen med barn varje människa under 18 år.

Husrannsakan

I 20 § polislagen finns bestämmelser om husrannsakan och liknande åtgärder. Husrannsakan får företas "för att söka efter en person". Detta har i praxis ansetts innebära att det ska vara en bestämd person – låt vara inte nödvändigtvis känd till namnet – som polisen söker efter. Polisen får således inte bereda sig tillträde till exempelvis skolor eller förskolor för att mer allmänt leta efter efterlysta utlänningar.

Polisens verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut

Det är Migrationsverket som har huvudansvaret för verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut. Enligt 12 kap. 14 § utlänningslagen (2005:716) får dock verket lämna över ett verkställighetsärende till en polismyndighet, om den som ska avvisas eller utvisas håller sig undan och inte kan anträffas utan polismyndighetens medverkan eller om det kan antas att det kommer att behövas tvång för att verkställa beslutet.

I Rikspolisstyrelsens författningssamling RPSFS 2005:3 (FAP 638-1) finns regler och allmänna råd som styr polisens arbete med verkställighet av beslut om avvisning och utvisning som sker med flygplan. I denna författning sägs inte någonting om hämtning i skolor eller förskolor för att verkställa avvisnings- och utvisningsbeslut. Justitieutskottet har emellertid från Rikskriminalpolisen (centrala gränskontrollenheten) fått information om att man för närvarande arbetar med att revidera den aktuella författningen. Preliminärt kommer revideringen att vara klar till den 1 juli 2013, och därefter kommer författningen sannolikt att innehålla ett allmänt råd till polismyndigheterna att undvika att hämta barn i skolan.

Propositionen

Regeringen framhåller att de berörda barnen behöver känna sig trygga med att polisen inte kommer att ingripa mot dem i skolan för att de och deras föräldrar i praktiken ska våga utnyttja rätten till utbildning. En god lärmiljö kräver också att barnen kan känna sig trygga i skolan.

Enligt regeringen bör man därför upphäva den underrättelseskyldighet som de kommunala huvudmännen för utbildning inom skolväsendet och socialnämnden har i förhållande till polisen (se 7 kap. 1 § utlänningsförordningen [2006:97]). Regeringen konstaterar att polisen dock på andra sätt kan få kännedom om att ett barn som vistas tillfälligt i landet går i en viss skola.

Även om ingenting formellt hindrar polisen från att hämta barn som ska avvisas eller utvisas i skolor, noterar regeringen att den reglering och praxis som finns när det gäller polisens arbete innebär en tydlig begränsning av polisens möjligheter att hämta barn i skolor. Regeringen noterar också att Rikspolisstyrelsen inom kort avser att besluta föreskrifter om arbetet med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut.

Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det inte behöver införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning för polisens arbete när det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd. Regeringen avser dock att noga följa denna fråga. Om det visar sig att polisens arbete blir ett avgörande hinder för att barn som vistas i landet utan tillstånd ska få tillgång till utbildning, kommer regeringen att på nytt överväga om ytterligare reglering behöver införas.

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Ub8 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 1 begär motionärerna att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag till ändring av polislagen med innebörden att polisen inte får eftersöka barn som ska avvisas eller utvisas i skolan eller på väg till eller från skolan. Motionärerna anför att det finns en risk för att de berörda barnen och deras föräldrar inte vågar utnyttja rätten till utbildning av rädsla för att de ska gripas i eller på väg till eller från skolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig positivt till att barn som vistas i landet utan tillstånd nu får möjlighet att gå i skolan. Att föräldrarna väljer att hålla sig gömda får inte vara ett hinder för ett barns utveckling. Särskild hänsyn ska alltid tas till barnets bästa. Skolan ska i så stor utsträckning som möjligt vara en fredad plats som myndigheterna inte använder för att eftersöka personer som omfattas av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut.

I svensk lagstiftning förekommer det inte särskilda s.k. frizoner, dvs. områden där polisen inte får ingripa i syfte att verkställa lagligt fattade beslut. Det finns alltså inte något uttryckligt förbud mot att hämta ett barn i skolan för att verkställa t.ex. ett avvisningsbeslut. Som framgår ovan är polisens möjlighet att göra detta i praktiken dock starkt begränsad, framför allt på grund av de grundläggande principerna om proportionalitet och hänsyn. Dessa principer måste polisen iakta i varje enskilt fall, och det ligger i sakens natur att principerna gör sig särskilt starkt gällande vid ingripanden mot barn. Dessutom noterar utskottet att det sannolikt inom kort – förhoppningsvis redan när de aktuella ändringarna i skollagen träder i kraft – kommer att finnas ett allmänt råd från Rikspolisstyrelsen om att polisen ska undvika att hämta barn i skolan.

Mot denna bakgrund instämmer utskottet i regeringens bedömning att det inte nu behöver införas några särskilda bestämmelser i lag eller förordning om polisens arbete med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut när det gäller barn som vistas i landet utan tillstånd. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen kommer att följa frågan noga och förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen eller vidtar andra åtgärder i saken om det skulle visa sig nödvändigt. Polisens arbete får inte hindra de berörda barnens tillgång till utbildning. Alla barn har rätt att känna sig trygga i skolan.

Sammanfattningsvis föreslår justitieutskottet att utbildningsutskottet ska avstyrka motion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 1. Justitieutskottet har i övrigt inga synpunkter på propositionen och motionerna.

Stockholm den 9 april 2013

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Kerstin Haglö (S), Anti Avsan (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Johan Pehrson (FP), Patrick Reslow (M), Maria Ferm (MP), Caroline Szyber (KD), Richard Jomshof (SD), Lena Olsson (V), Mattias Jonsson (S), Krister Örnfjäder (S) och Annika Duàn (S).

Avvikande mening

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (V)

Lena Olsson (V) anför:

Liksom utskottsmajoriteten ställer jag mig positiv till att de barn som vistas i landet utan tillstånd nu får möjlighet att gå i skolan. Rätten till utbildning kan dock endast förverkligas fullt ut om barnen och deras familjer känner att det är tryggt att delta i verksamheten. Till skillnad från utskottsmajoriteten ser jag en risk att de berörda barnen och deras föräldrar inte kommer att våga utnyttja rätten till utbildning på grund av rädsla för ett polisingripande.

Nuvarande reglering och praxis på området är enligt min mening inte tillräcklig för att de berörda barnen ska kunna känna sig trygga i skolan. Regeringen bör därför se till att det införs bindande regler, t.ex. i en förordning eller föreskrift, som förbjuder polisen att eftersöka barn som ska avvisas eller utvisas i skolan eller på väg till eller från skolan. Detta bör utbildningsutskottet föreslå att riksdagen tillkännager för regeringen. Utbildningsutskottet bör alltså föreslå att riksdagen delvis bifaller motion 2012/13: Ub8 (V) yrkande 1.

Särskilt yttrande

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (SD)

Richard Jomshof (SD) anför:

När det gäller det aktuella motionsyrkandet är jag överens med utskottsmajoriteten. Utbildningsutskottet bör alltså avstyrka motion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 1.

Till skillnad från majoriteten kan jag dock inte ställa mig positiv till förslagen i propositionen. Jag anser inte att människor som vistas illegalt i landet ska ha rätt till skolundervisning. Att införa en sådan rättighet strider principiellt mot utlänningslagens (2005:716) regler om att det är straffbart att vistas i landet utan tillstånd. Dessutom strider det mot all logik att en myndighet ska ha i uppdrag att utbilda samma människor som en annan myndighet är skyldig att förpassa ur landet. Att ge olika myndigheter så uppenbart kolliderande uppdrag riskerar att urholka tilltron till hela vårt rättssystem och vår migrationspolitik.

BILAGA 5

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2012/13:SfU4y

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har den 29 januari 2013 gett socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2012/13:58 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd jämte motioner som dels väckts med anledning av propositionen, dels under den allmänna motionstiden 2012, i de delar de berör socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

I yttrandet redovisar utskottet sina överväganden med särskild betoning på migrationspolitiska aspekter och föreslår att utbildningsutskottet i berörda delar tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet yttrar sig även över ett motionsyrkande om asylsökande barns skolutbildning. Utskottet föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motionsyrkandet.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD och V) och ett särskilt yttrande (S).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslås att skollagen (2010:800) ändras så att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges i huvudsak samma rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer samt gymnasieskola och gymnasiesärskola som barn som är bosatta i landet. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

I propositionen anges att barn som vistas i landet utan tillstånd ofta befinner sig i en mycket svår situation som de i regel inte själva kan råda över. En rätt till utbildning innebär att dessa barn ges möjlighet att uppnå samma kunskapsnivå som jämnåriga barn. En sådan rätt kan också spela en väsentlig roll för deras hälsa och utveckling och ge dem bättre förutsättningar att utvecklas psykiskt, fysiskt och socialt. Att barnen går i skolan innebär dessutom enligt propositionen att de får en kontinuerlig kontakt med vuxna personer utanför den egna familjen, som har möjlighet att upptäcka om barnen far illa och i så fall gripa in och vidta nödvändiga åtgärder.

I Sverige tillämpas reglerad invandring. Det innebär att personer som lever och arbetar i landet ska ha tillstånd att göra detta. Om en person får ett avvisnings- eller utvisningsbeslut är det också viktigt att detta beslut faktiskt verkställs. De båda utredningar som ligger till grund för propositionen, Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas (SOU 2007:34) och En Skolgång för alla barn (SOU 2010:5), har kommit fram till att det inte finns något säkerställt samband mellan en ökad rätt att ta del av sociala förmåner och antalet personer som vistas i landet utan tillstånd.

I propositionen anges vidare att Sverige har fått flera rekommendationer från olika FN-organ som övervakar efterlevnaden av konventioner om mänskliga rättigheter om att rätten till utbildning bör säkerställas för alla barn, bl.a. för barn som vistas i landet utan tillstånd.

Att utöka rätten till utbildning för dessa barn innebär en avvägning mellan å ena sidan upprätthållandet av en reglerad invandring och å andra sidan barnets rätt till utbildning. Regeringen anser att en rimlig avvägning är att barnen ges rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola och gymnasieskola med motsvarande skolformer, men inte tillgång till förskola och fritidshem. I propositionen anges att en tillgång till förskola och fritidshem skulle innebära flera praktiska svårigheter i fråga om t.ex. administration av avgifter samt att det är osannolikt att familjer som vistas i landet utan tillstånd skulle välja att skicka små barn till en förskola.

Vidare anser regeringen att rätten till utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd inte bör vara mer omfattande än den rätt som ges asylsökande barn och ungdomar. Därför bör rätten till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola gälla om studierna påbörjas före 18 års ålder.

Med förslaget kommer det endast att vara barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år som kommer att sakna rätt till utbildning. Eftersom rätten till utbildning nu föreslås utsträckas anser regeringen dock att det är motiverat att överväga om även dessa barn bör ges rätt till utbildning. En sådan utökning av rätten till utbildning kräver dock ytterligare analys och regeringen avser därför att återkomma i frågan.

Beträffande konsekvenser av förslaget anför regeringen att förslaget medför påtagliga fördelar för det enskilda barnet. Förslaget skulle dock kunna anses underlätta för personer att uppehålla sig i landet utan tillstånd och möjligen också kunna locka fler personer att söka sig till landet utan att ha ett sådant tillstånd. Regeringen bedömer emellertid att förslaget får små eller inga konsekvenser för antalet personer som vistas i landet utan tillstånd. Regeringen har i Budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16) avsatt 25 miljoner kronor under 2013 för kommunernas kostnad för reformen samt beräknat att det fr.o.m 2014 bör 50 miljoner kronor per år avsättas för detta ändamål.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:Ub7 av Björn Söder m.fl. (SD) begärs att propositionen avslås. Motionärerna anser inte att skolundervisning ska ges till barn som vistas i landet utan tillstånd när detta är straffbart. På lite längre sikt kommer en sådan rätt leda till att antalet personer som vistas illegalt i landet ökar. Förslaget medför även konflikter mellan olika myndigheter genom att en myndighet ger rätt till skattefinansierad utbildning och en annan har till uppgift att förpassa samma personer ut ur landet. Detta riskerar att på sikt urholka tilltron till migrationspolitiken och rättssystemet.

I kommittémotion 2012/13:Ub8 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) begärs i yrkandena 2 och 3 tillkännagivanden om ändringar i skollagen dels så att alla barn i landet omfattas av rätten till pedagogisk verksamhet i förskola, fritidshem och öppen förskola, dels så att även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år omfattas av rätten till utbildning. I fråga om den sistnämnda gruppen anser motionärerna att det inte finns behov av att ytterligare analysera om denna grupp ska ha rätt till utbildning.

I kommittémotion 2012/13:Sf204 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag på hur barn till papperslösa ska kunna gå i skolan på samma villkor som andra barn. Rätten till utbildning ska gälla från förskolan till gymnasiet inklusive särskolan.

I motion 2012/13:Sf390 av Ulrika Karlsson i Uppsala (M) begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om undervisning för barn. Motionären anser att alla asylsökande barn måste ges möjlighet att gå i vanlig skolklass och inte i s.k. asylklass där undervisningen ofta begränsas till ett antal ämnen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att Sverige har en reglerad invandring och att det innebär att personer som lever och arbetar i landet ska ha tillstånd att göra det. Vidare gäller enligt 20 kap. utlänningslagen (2005:716) att det är straffbart att uppsåtligen eller av oaktsamhet uppehålla sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd. Om en person får ett avvisnings- eller utvisningsbeslut är det enligt utskottet också viktigt att detta beslut faktiskt verkställs. Utskottet vill emellertid peka på att det förhållandet att gömda och papperslösa barn ges rätt att gå i skolan inte kan anses minska möjligheterna att avvisa eller utvisa personer som uppehåller sig i landet utan tillstånd. En sådan rätt till utbildning skulle dock kunna vara ett incitament till att fler personer önskar vistas i landet utan tillstånd. Mot detta talar emellertid de båda utredningar som ligger till grund för propositionen. Utredningarna har konstaterat att det inte finns något säkerställt samband mellan en ökad rätt att ta del av sociala förmåner, t.ex. utbildning, och antalet personer som vistas i landet utan tillstånd. Regeringen gör bedömningen att utbildning inom de föreslagna skolformerna kommer att få små eller inga konsekvenser för antalet personer som vistas i landet utan tillstånd. Utskottet finner inte anledning att ifrågasätta denna bedömning. Med hänsyn till detta, och mot bakgrund av att Sverige är anslutet till FN:s barnkonvention, anser utskottet att barn som vistas i landet utan tillstånd ska ges rätt till utbildning enligt vad regeringen föreslår.

Utskottet ställer sig således positivt till att aktuella barn nu får möjlighet att gå i skolan. Att föräldrarna väljer att hålla sig gömda får inte vara ett hinder för ett barns utveckling. Särskild hänsyn ska alltid tas till barnets bästa. Skolan ska i så stor utsträckning som möjligt vara en fredad plats som myndigheterna inte använder för att eftersöka personer som har ett avvisnings- eller utvisningsbeslut.

Enligt utskottets bedömning skulle en rätt för aktuella barn att delta i förskola och fritidshem eller motsvarande pedagogisk verksamhet inte i någon större utsträckning påverka antalet personer som vistas i landet utan tillstånd. Deltagande i förskola och fritidshem m.m. motiveras dock delvis av att föräldrarna ska ha möjlighet att arbeta, vilket de aktuella föräldrarna inte har rätt till. Ur utbildningssynpunkt har dessutom inte heller de skäl som talar för att barnen ska delta i dessa verksamheter, som inte omfattas av barnkonventionen, samma tyngd som när det gäller t.ex. förskoleklass, grundskola och gymnasieskola. Att delta i förskola och fritidshem är även i viss utsträckning avgiftspliktigt. Som regeringen framhåller skulle en rätt för barnen att delta i dessa verksamheter kunna innebära vissa praktiska svårigheter, bl.a. vad gäller administrationen av avgifter där det kan vara svårt att fastställa en korrekt inkomst för föräldrarna. Sammantaget finns det, enligt utskottets mening, inte tillräckliga skäl att införa en rätt för aktuella barn att delta i förskola och fritidshem eller motsvarande pedagogisk verksamhet.

Med det anförda anser utskottet att propositionen i nu berörda delar bör tillstyrkas och att motionerna 2012/13:Ub7 (SD) och 2012/13:Ub8 (V) yrkande 2 bör avstyrkas. Motion 2012/13:Sf204 (V) yrkande 4 är att anse som i huvudsak tillgodosedd och bör avstyrkas.

Utskottet anser det angeläget och utgår från att frågan om tillgång till utbildning för barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år får en lösning. Utskottet anser att regeringens beredning bör avvaktas och att motion 2012/13:Ub8 (V) yrkande 3 därmed bör avstyrkas.

Asylsökande barn och ungdomar har inte skolplikt, men de har tillgång till utbildning på i princip samma villkor som barn som är bosatta här i Sverige. Undervisningen ska bedrivas med hänsyn till den enskilda elevens behov och förutsättningar, vilket innebär att barnen kan undervisas i särskilda förberedelseklasser.

I departementspromemorian Utbildning för nyanlända elever (Ds 2013:6) lämnas förslag på hur mottagandet och undervisningen av nyanlända elever i de obligatoriska skolformerna samt i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör regleras. Bland annat föreslås att förberedelseklasser ska få inrättas om huvudmannen anser att detta gynnar de nyanlända elevernas möjlighet att så snart som möjligt kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. Vissa tidsgränser föreslås gälla för beslutet om förberedelseklass och syftet föreslås vara att öka elevernas möjlighet att nå kunskapskraven. Enligt förslaget ska rektorn kunna besluta att en elev som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen delvis ska undervisas i förberedelseklass. Den undervisningen ska emellertid avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper för att kunna delta i den ordinarie undervisningen. Vidare föreslås att undervisning i förberedelseklass såväl lokal- som verksamhetsmässigt ska äga rum i så nära anslutning till annan undervisning som möjligt.

Enligt utskottets mening bör beredningen inom Regeringskansliet avvaktas och motion 2012/13:Sf390 (M) yrkande 5 bör därmed avstyrkas.

Stockholm den 7 mars 2013

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Tomas Eneroth (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Lars-Arne Staxäng (M), Eva-Lena Jansson (S), Kurt Kvarnström (S), Hans Backman (FP), Shadiye Heydari (S), Jasenko Omanovic (S), Gunilla Nordgren (M), David Lång (SD), Eva Lohman (M), Ann-Britt Åsebol (M), Maria Ferm (MP), Lars Gustafsson (KD), Christina Høj Larsen (V) och Johan Hedin (C).

Avvikande meningar

1. Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (SD)

David Lång (SD) anför:

Skolundervisning ska inte ges när det är straffbart att vistas illegalt i Sverige. Sverige är redan i dag det europeiska land som har de generösaste reglerna vad gäller asyl och uppehållstillstånd. På lite längre sikt medför det nu aktuella förslaget att antalet personer som vistas i landet utan tillstånd kommer att öka. Förslaget innehåller även en inbyggd konflikt mellan olika myndigheter genom att en myndighet ska ge rätt till skattefinansierad skolutbildning och en annan ska förpassa föräldrar och barn ut ur landet. Detta riskerar att på sikt urholka tilltron till rättssystemet och migrationspolitiken. Utbildningsutskottet bör därmed tillstyrka motion 2012/13:Ub7 (SD) och avstyrka propositionen.

2. Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (V)

Christina Höj Larsen (V) anför:

Även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år bör ha rätt till utbildning. Något behov av en ytterligare analys av denna fråga finns inte. Vidare ska alla barn i landet omfattas av rätten till pedagogisk verksamhet i förskola, fritidshem och öppen förskola. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i skollagen i enlighet med vad som nu har anförts. Utbildningsutskottet bör därmed tillstyrka motionerna 2012/13:Ub8 (V) yrkandena 2 och 3 samt 2012/13:Sf204 yrkande 4.

Särskilt yttrande

Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd (S)

Tomas Eneroth (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Eva-Lena Jansson (S), Kurt Kvarnström (S), Shadiye Heydari (S) och Jasenko Omanovic (S) anför:

Mot bakgrund av förslaget att utvidga rätten till skolutbildning till att även omfatta barn som vistas i landet utan tillstånd är det självklart att även barn med tidsbegränsade uppehållstillstånd som vistas i landet kortare tid än ett år ska ha rätt till motsvarande utbildning. En analys av denna fråga behöver därmed inte bli särskilt tidskrävande. Regeringen måste snarast återkomma till riksdagen med förslag om att även dessa barn ges rätt till skolutbildning.